

**BELGISCHE SENAAT****—  
BUITENGEWONE ZITTING 1988  
—****—  
10 MEI 1988  
—****Voorstel van wet tot regeling van schade-  
gevallen veroorzaakt door sommige  
niet-jurisdictionele handelingen****(Ingediend door de heren Van Rompaey en Gijs)****—  
TOELICHTING  
—**

De niet-aansprakelijkheid van de Staat voor schade berokkend door sommige rechterlijke handelingen is een niet meer te rechtvaardigen leemte in ons rechtsbestel, die vroeger reeds werd belicht door feiten uiteengezet in een verzoekschrift aan de Senaat van 20 juli 1983. Deze feiten waren de volgende : een hoog ambtenaar bij de douane en accijnzen, eigenaar van een appartement en tevens beheerder van het appartementsgebouw, diende klacht in bij een substraat van de procureur des Konings te Antwerpen tegen de afgevaardigd bestuurder van de onderneming, die het appartementsgebouw had opgericht. Deze firma werd ambtshalve failliet verklaard, ondanks het feit dat de afgevaardigd bestuurder even tevoren zijn volledig vermogen in de vennootschap had ingebracht en de nodige saneringsmaatregelen had getroffen. Na een vier jaren aanslepende strafprocedure werd de afgevaardigd bestuurder, zowel door de correctionele rechtbank als door het Hof van Beroep te Antwerpen, vrijgesproken.

In beide rechterlijke beslissingen werd vastgesteld dat de ambtshalve faillietverklaring ten onrechte werd uitgesproken, daar de wettelijke voorwaarden niet vervuld waren.

**SENAT DE BELGIQUE****—  
SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1988  
—****—  
10 MAI 1988  
—****Proposition de loi réglant la réparation des  
dommages causés par certains actes  
non juridictionnels****(Déposée par MM. Van Rompaey et Gijs)****—  
DEVELOPPEMENTS  
—**

L'absence de responsabilité de l'Etat pour les dommages résultant de certains actes judiciaires constitue dans notre système juridique une lacune injustifiable, qui a déjà été dénoncée par des faits exposés dans une pétition du 20 juillet 1983 adressée au Sénat. Ces faits étaient les suivants : un haut fonctionnaire des douanes et accises, propriétaire d'un appartement dans un immeuble dont il était le syndic, déposa une plainte auprès du substitut du procureur du Roi à Anvers contre l'administrateur délégué de l'entreprise qui avait construit ledit immeuble. La faillite de l'entreprise fut prononcée d'office malgré le fait que l'administrateur délégué avait peu auparavant fait apport à la société de la totalité de sa fortune et pris les mesures d'assainissement requises. Au terme d'une procédure pénale qui dura quatre ans, l'administrateur délégué fut acquitté tant par le tribunal correctionnel que par la cour d'appel d'Anvers.

Dans ces deux décisions judiciaires, on constata que la faillite d'office avait été prononcée à tort, étant donné que les conditions légales n'étaient pas réunies.

Het optreden van de parketmagistraat ter zake was vatbaar voor kritiek.

Onmiddellijk na de aanvang van het gerechtelijk onderzoek, op een ogenblik dat hij geen voldoende kennis had van de feiten, lokte hij een ambtshalve faillietverklaring uit, waardoor er een onomkeerbare toestand werd geschapen, zowel met betrekking tot de crediteuren, de cliënteel als de goede naam van de afgevaardigd bestuurder.

Na de uitspraak in eerste aanleg, toen de parketmagistraat kennis had van het volledige dossier met inbegrip van het vonnis, waarin vastgesteld was dat de voorwaarden voor de ambtshalve faillietverklaring niet vervuld waren, nam hij toch nog het initiatief om hoger beroep in te stellen, waardoor de gevolgen van een nodeloze publieke vordering nogmaals werden verergerd.

Door deze gang van zaken werd niet alleen een onnoemelijk leed veroorzaakt, maar werd belanghebbende tevens in een zodanige staat gebracht dat hij, rekening houdende met zijn leeftijd en zijn gezondheidstoestand, volkomen hulpbehoevend is geworden en hij zelfs de kosten van een dringende medische verzorging niet meer kon betalen.

Bij gemis aan een rechtsgrond kan deze zaak evenals soortgelijke gevallen, die zich in het verleden hebben voorgedaan en zich in de toekomst nog zullen voordoen, niet opgelost worden, terwijl de meest elementaire rechtvaardigheid hiernaar dringend vraagt.

De bedoeling van dit voorstel is een dergelijke rechtsgrond in het leven te roepen.

Ten einde de betekenis en de draagwijdte van de voorgestelde oplossing zo nauwkeurig mogelijk te omschrijven, lijkt het noodzakelijk de problematiek van de overheidsaansprakelijkheid, zowel uit onrechtmatige als uit rechtmatige daad en zowel met betrekking tot de administratieve als tot de rechterlijke handelingen, in herinnering te brengen.

## I. Administratieve handelingen

### A. Overheidsaansprakelijkheid uit onrechtmatige daad

Tot aan het Flandria-arrest, gewezen door het Hof van Cassatie op 5 november 1920, werd « *le culte de la puissance publique* » gehuldigd.

De Staat was alleen aansprakelijk voor zijn privaatrechtelijke bestuursdaden en niet voor zijn overheidsdaden.

Er werd een onderscheid gemaakt tussen de Staat, als publieke macht en de Staat als privaat persoon, in welk laatste geval hij onderworpen was aan de bevoegdheid van de rechtbanken (*Traité de la responsabilité civile*, R. Dalcq, nr. 1300, blz. 435).

Le magistrat du parquet avait agi en la matière d'une façon critiquable.

Immédiatement après le début de l'instruction judiciaire, c'est-à-dire à un moment où il n'avait pas encore une connaissance suffisante des faits, il avait provoqué la mise en faillite d'office, ce qui créa une situation irréversible, tant pour les créanciers et la clientèle que pour la bonne réputation de l'administrateur délégué.

Après la décision rendue en première instance, alors qu'il connaissait l'ensemble du dossier, y compris le jugement constatant que les conditions requises pour une déclaration de mise en faillite d'office n'étaient pas remplies, le magistrat du parquet n'en avait pas moins pris l'initiative d'interjeter appel, ce qui ne fit qu'aggraver les conséquences d'une action publique inutile.

Cet état de choses entraîna d'immenses dommages, mais, qui plus est, précipita l'intéressé dans l'indigence la plus complète en raison de son âge et de son état de santé, si bien qu'il n'était même plus en mesure de payer les frais d'une aide médicale urgente.

En l'absence de fondement juridique, il est impossible de résoudre cette affaire, ainsi que tout autre cas semblable qui s'est produit dans le passé ou qui se produira à l'avenir, comme le commande pourtant l'équité la plus élémentaire.

La présente proposition de loi vise à créer un tel fondement juridique.

Pour définir de la manière la plus précise possible la signification et la portée de la solution proposée, il paraît nécessaire de rappeler les problèmes liés à la responsabilité des pouvoirs publics, tant celle née d'un acte illicite que celle née d'un acte licite, et tant celle relative aux actes administratifs que celle relative aux actes judiciaires.

## I. Actes administratifs

### A. Responsabilité des pouvoirs publics née d'un acte illicite

Jusqu'à l'arrêt Flandria, rendu le 5 novembre 1920 par la Cour de cassation, on avait le « culte de la puissance publique ».

L'Etat était considéré comme responsable uniquement de ses actes d'administration de droit privé et non de ses actes d'autorité.

On faisait une distinction entre, d'une part, l'Etat en tant que pouvoir public et, d'autre part, l'Etat en tant que personne de droit privé, auquel cas il était soumis à la compétence des tribunaux (*Traité de la responsabilité civile*, R. Dalcq, n° 1300, p. 435).

In het Flandria-arrest van 5 november 1920 werd beslist dat de Staat en de andere publiekrechtelijke rechtspersonen onderworpen zijn aan de bepalingen van het burgerlijk recht, in het bijzonder aan de aansprakelijkheidsregels van artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek (*Schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad in België*, A. Van Oevelen, nr. 13, blz. 18).

Indien de overheid ofwel een specifiek grondwettelijke, wettelijke of reglementaire norm schendt, hetzij een inbreuk op de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm pleegt, is zij bij toepassing van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek gehouden tot schadevergoeding.

Overeenkomstig het Cassatiearrest van 26 april 1963 moet de rechter controle uitoefenen op de wetmatigheid van de overheidshandeling en overheidsbeslissing, zonder echter de opportuniteit ervan te mogen beoordelen.

#### *B. Overheidsaansprakelijkheid uit rechtmatige daad*

De foutloze aansprakelijkheid van de overheid werd al veel vroeger door de rechtspraak erkend.

Reeds bij arrest van 9 januari 1845 aanvaardde het Hof van Cassatie het principe van de foutloze aansprakelijkheid, weliswaar nog op een zeer enge basis: een interpretatie van de eigendomsbepaling in artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek.

Het toepassingsgebied van de foutloze overheidsaansprakelijkheid werd aanzienlijk verruimd door de evenwichtsleer, die in ons recht werd geïntroduceerd door de zgn. kanaal- en schoorsteenarresten van 6 april 1960.

Deze evenwichtsleer komt hierop neer dat wanneer het bestaande evenwicht tussen twee burens wordt verstoord door een niet-foutief handelen van de ene, de andere als compensatie aanspraak kan maken op een billijke schadevergoeding.

De grondslag van deze leer is een combinatie tussen de bepalingen van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek omtrent het eigendomsrecht en het vergoedingsbeginsel, omschreven in artikel 11 van de Grondwet.

De rechtspraak past de evenwichtsleer ook toe ten aanzien van de hinderverwekkende overheidsactiviteiten.

Daarnaast zijn er ook rechterlijke beslissingen, die als grondslag voor de vergoedingsplicht van de overheid voor het niet-foutief schadeverwekkend optreden de gelijkheid van de burgers ten aanzien van de openbare lasten nemen; deze theorie is ontleend aan het Franse administratief recht en komt erop neer dat alle burgers op gelijke wijze de openbare

L'arrêt Flandria du 5 novembre 1920 décida que l'Etat et les autres personnes morales de droit public sont soumis aux dispositions du droit civil, et en particulier à celles relatives à la responsabilité, définies aux articles 1382 et 1383 du Code civil (*Schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad in België*, A. Van Oevelen, n° 13, p. 18).

Lorsque les pouvoirs publics violent une norme spécifiquement constitutionnelle, légale ou réglementaire, ou lorsqu'ils enfreignent la norme non écrite de la gestion en bon père de famille, ils sont tenus de dommages et intérêts en application des articles 1382 et 1383 du Code civil.

Conformément à l'arrêt de cassation du 26 avril 1963, le juge doit contrôler la légalité de l'acte et de la décision des pouvoirs publics, sans toutefois pouvoir en apprécier l'opportunité.

#### *B. Responsabilité des pouvoirs publics née d'un acte licite*

Cette notion a été reconnue beaucoup plus tôt par la jurisprudence.

Dans un arrêt du 9 janvier 1845, la Cour de cassation admettait déjà ce principe, certes sur une base encore très étroite: celle d'une interprétation de la disposition relative à la propriété, contenue à l'article 544 du Code civil.

Le champ d'application de la notion de responsabilité sans faute des pouvoirs publics a été fortement élargi par la théorie de l'équilibre entre les propriétés, qui fut introduite dans notre droit par les arrêts du 6 avril 1960 en matière de responsabilité des troubles de voisinage.

Cette théorie de l'équilibre se résume comme suit: lorsque l'équilibre existant entre deux voisins est rompu par un acte non fautif de l'un, l'autre peut réclamer des dommages-intérêts équitables à titre compensatoire.

Le fondement de cette théorie réside dans la combinaison entre les dispositions de l'article 544 du Code civil, relatif au droit de propriété, et le principe de l'indemnité défini à l'article 11 de la Constitution.

La jurisprudence applique également la théorie de l'équilibre à l'égard des activités publiques génératrices de nuisances.

Il y a en outre des décisions judiciaires qui fondent l'obligation pour les pouvoirs publics de réparer le fait dommageable non fautif sur l'égalité des citoyens devant les charges publiques; théorie empruntée au droit administratif français et qui revient à poser que tous les citoyens ont à supporter les charges publiques de manière égale et que celui qui a été victime

lasten dienen te dragen en dat degene die het slachtoffer is geworden van een schadegeval door de gemeenschap dient vergoed te worden.

Over de vraag of de theorie van de evenwichtstheorie als een geldige juridische basis zou kunnen dienen voor de erkenning van een algemeen beginsel van foutloze overheidsaansprakelijkheid, bestaat er betwisting.

De strekking in de rechtsleer die de evenwichtstheorie wil doortrekken tot het domein van de grondrechten en de persoonlijkheidsrechten, in het bijzonder bij niet-foutieve aantasting van het recht op persoonlijke vrijheid, heeft in de rechtspraak evenwel geen succes gekend (*Schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad in België*, A. Van Oevelen, nr. 35, blz. 54). De meesten geven er de voorkeur aan dat dit probleem door de wetgever zou opgelost worden.

In die optiek werd de vergoeding voor onwerkzame hechtenis geregeld bij de wet van 13 maart 1973 tot wijziging van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis.

## II. Rechterlijke handelingen

Tot aan de wet van 13 maart 1973 werd de aansprakelijkheid van de Staat voor schade veroorzaakt door rechterlijke handelingen, niet erkend.

In dat verband merkte substituut-procureur-generaal J. D'Haenens, in zijn openingsrede voor het Hof van Beroep te Gent op 3 september 1973 op : « De verantwoording hiervoor zou te vinden zijn in de volledige onafhankelijkheid waarmee het gerecht zijn specifieke opdracht moet kunnen vervullen. Helemaal afdoende lijkt dit toch niet om de niet-aansprakelijkheid van de Staat voor alle rechterlijke handelingen te rechtvaardigen en met name ook voor deze die niet uit eigenlijke rechtspraak bestaan. Dat in een stelsel dat iedere aansprakelijkheid van de Staat voor administratieve overheidsdaden verworpt er a fortiori geen aansprakelijkheid kan bestaan voor rechterlijke handelingen, ligt voor de hand. Doch eens dat de weg werd geopend, die de aansprakelijkheid voor de ene zou toelaten — en dit geschiedde door het arrest van 5 november 1920 — is het normaal dat men zich gaat afvragen in hoever dit ook niet zou gelden voor de andere; wat evenwel niet belet dat, rekening gehouden met het toch eigen karakter van de rechterlijke handelingen, waardoor men ze niet zonder meer met administratieve handelingen gelijk kan stellen, de grenzen van die aansprakelijkheid wellicht anders moeten bepaald worden. » (*Rechtskundig Weekblad*, 1973-1974, kol. 236.)

In de rechtsleer en de rechtspraak is er eensgezindheid om de rechtsprekende handelingen van de rechters van elke schadeloosstelling uit te sluiten.

Deze handelingen hebben kracht van gewijsde en zijn de wettelijke waarheid. Hiertegen kunnen alleen

d'un dommage doit en être indemnisé par la collectivité.

La question de savoir si la théorie de l'équilibre pourrait constituer une base juridique valable pour la reconnaissance d'un principe général de responsabilité sans faute des pouvoirs publics, est contestée.

Le courant de la doctrine qui vise à étendre la théorie de l'équilibre au domaine des droits de l'homme et des droits de la personnalité, particulièrement en cas d'atteinte non fautive portée au droit à la liberté individuelle, n'a cependant connu aucun succès dans la jurisprudence (*Schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad in België*, A. Van Oevelen, n° 35, p. 54). La plupart donnent la préférence à un règlement du problème par le législateur.

C'est dans cette optique qu'a été réglée la réparation du chef de détention inopérante par la loi du 13 mars 1973 modifiant la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

## II. Actes judiciaires

Jusqu'à la loi du 13 mars 1973, la responsabilité de l'Etat en matière de dommages résultant d'actes judiciaires n'était pas reconnue.

A ce propos, le substitut du procureur général, J. D'Haenens, observait ceci dans son discours de rentrée de la cour d'appel de Gand, le 3 septembre 1973 : « La justification en serait l'indépendance complète dans laquelle la justice doit pouvoir remplir sa mission spécifique. Cet argument ne paraît toutefois pas péremptoire pour justifier la non-responsabilité de l'Etat à l'égard de tous les actes judiciaires, notamment ceux qui ne consistent pas en un contentieux. Il va de soi que dans un système qui rejette toute responsabilité de l'Etat pour les actes des autorités administratives, il ne peut à fortiori y avoir de responsabilité pour les actes judiciaires. Mais une fois ouverte la voie qui admet la responsabilité pour les uns — et c'est ce qui s'est passé par l'arrêt du 5 novembre 1920 — il est normal qu'on se demande dans quelle mesure il ne pourrait pas en être de même pour les autres; toutefois, cela n'empêche pas que, compte tenu du caractère propre des actes judiciaires, qui ne permet pas de les assimiler sans plus aux actes administratifs, les limites de cette responsabilité doivent sans doute être fixées de manière différente. » (*Rechtskundig Weekblad*, 1973-1974, col. 236.) (Traduction.)

La doctrine comme la jurisprudence sont unanimes à exclure du bénéfice de toute réparation les actes juridictionnels des juges.

Ces actes ont force de chose jugée et constituent la vérité légale. Il ne peut être usé à leur égard que

de wettelijke rechtsmiddelen worden aangewend. (C. Cambier, « Aansprakelijkheid van de openbare besturen », *Administratief Lexicon*, blz. 59; J. D'Haenens, *Rechtskundig Weekblad*, 1973-1974, kol. 236).

Aan deze zienswijze wordt door dit voorstel niet geraakt.

In het huidig stelsel geniet de magistraat een wettelijke vrijstelling, zodanig dat een door hem benadeelde persoon geen schadevergoeding van hem kan eisen.

Hierop zijn drie uitzonderingen :

1. Het verhaal op de rechter (artikelen 1140 en 1141 Ger. W.).
2. De herziening van veroordelingen in criminele of correctionele zaken (artikelen 443 en 447 van het Wetboek van Strafvordering).
3. Het misdrijf gepleegd door een magistraat (artikel 147 van het Strafwetboek).

Ook aan dit stelsel wordt door het onderhavige voorstel niet geraakt.

De bedoeling van dit voorstel is voornamelijk en uitsluitend te voorzien in de mogelijkheid tot schadeloosstelling voor schade die werd veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelingen.

De jurisdictionele handelingen worden buiten beschouwing gelaten.

Onder « jurisdictionele handeling » verstaan wij : een beslissing uitgaande van de rechterlijke macht of van een met eigenlijke rechtspraak belast overheidsorgaan, waardoor op basis van rechtsregels en volgens welbepaalde processuele voorschriften die een eerbiediging van de daarbij betrokken belangen waarborgen, een geschil wordt beslecht, zodat aan deze beslissing gezag van gewijsde kan worden toegekend. (Van Oevelen, *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, 2 delen, nr. 58, blz. 74).

Dit voorstel beoogt enkel de vergoedingsmogelijkheid van schade voortvloeiende uit sommige niet-jurisdictionele handelingen, beperkt tot de volgende categorieën :

1. De ambtsverrichtingen van de onderzoeksrechter tijdens het gerechtelijk onderzoek.
2. Het optreden van magistraten van het openbaar ministerie in strafzaken met betrekking tot het opsporingsonderzoek, de strafvervolgning of de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten.

Een eerste stap in die richting werd gezet door de wet van 13 maart 1973 tot wijziging van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis.

Voor de hoger aangehaalde en andere soortgelijke feiten streeft dit voorstel een gelijkaardige oplossing

des voies de recours légales. (C. Cambier, « Aansprakelijkheid van de openbare besturen », *Administratief Lexicon*, p. 59; J. D'Haenens, *Rechtskundig Weekblad*, 1973-1974, col. 236).

La présente proposition ne touche pas à cette conception.

Dans le système actuel, le magistrat bénéficie d'une dispense légale, de telle sorte que la personne qu'il lèse ne peut pas lui réclamer réparation.

Cette règle connaît trois exceptions :

1. La prise à partie du juge (articles 1140 et 1141 du Code judiciaire).
2. La révision des condamnations en matière criminelle ou correctionnelle (articles 443 et 447 du Code d'instruction criminelle).
3. L'infraction commise par un magistrat (article 147 du Code pénal).

Notre proposition ne touche pas non plus à ce système.

Son objet principal et exclusif est de prévoir la possibilité de réparer les dommages qui ont été causés par certains actes non juridictionnels.

Elle ne prend pas en considération les actes juridictionnels.

Par « acte juridictionnel », il y a lieu d'entendre : « une décision qui émane du pouvoir judiciaire ou d'une autorité publique exerçant une juridiction contentieuse, et qui règle un litige sur la base de règles de droit et selon une procédure bien déterminée garantissant le respect des intérêts en cause, de sorte que l'autorité de la chose jugée puisse s'attacher à cette décision ». (Van Oevelen, *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, 2 volumes, n° 58, p. 74.) (Traduction.)

La présente proposition vise uniquement à permettre de réparer les dommages causés par certains actes non juridictionnels, limités aux catégories suivantes :

1. Les devoirs accomplis par le juge d'instruction au cours de l'instruction judiciaire;
2. Les actes accomplis par les magistrats du ministère public en matière pénale, en ce qui concerne l'information, les poursuites pénales ou l'exécution des jugements et arrêts.

Un premier pas dans ce sens a été fait par la loi du 13 mars 1973 modifiant la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

Pour les faits cités ci-dessus et d'autres similaires, notre proposition envisage une solution semblable à

na als die waarin werd voorzien door artikel 28 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis.

### Toelichting bij de artikelen

#### Artikel 1

Aan de schadelijder wordt geen recht op vergoeding toegekend, doch aan de regering wordt de mogelijkheid geboden om hem te vergoeden.

Enkel de opgesomde niet-jurisdictionele handelingen komen hiervoor in aanmerking.

#### Artikel 2

De billijkheid waarmede rekening moet worden gehouden vloeit voort uit de buitengewone schade die een gevolg is van de niet-jurisdictionele handelingen.

De schadelijder is benadeeld geworden bij de toepassing van het rechtssysteem.

De schade kan zowel van materiële als van morele aard zijn. De billijkheid eist dan ook dat er rekening wordt gehouden met alle omstandigheden die eigen zijn aan de zaak.

Zo het slachtoffer zou hebben bijgedragen tot de schade, kan de vergoeding verminderd of geweigerd worden.

#### Artikel 3

Vermits dit voorstel geen subjectief recht op schadevergoeding toekent, wat zou moeten worden onderworpen aan een orgaan met eigenlijke rechtspraak belast, en vermits er evenmin een burgerlijk recht wordt toegekend dat aan de gewone rechter niet zou kunnen onttrokken worden, doch nu de mogelijkheid tot het bekomen van een schadeloosstelling onder bepaalde voorwaarden in het leven wordt geroepen, wordt de toekenning van de schadeloosstelling overgelaten aan de regering.

#### Artikel 4

Voor analogie met de bepalingen van artikel 28, § 4, van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, stelt dit artikel een commissie in, die uitspraak doet over de beroepen tegen de beslissingen die genomen werden door de Minister van Justitie.

#### Artikel 5

Dit artikel regelt de procedure voor de beroepscommissie. In een gelijkaardige procedureregeling is

celle qu'a prévue l'article 28 de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

### Commentaire des articles

#### Article 1<sup>er</sup>

La victime du dommage n'obtient pas un droit à réparation, mais le gouvernement se voit accorder la possibilité de l'indemniser.

Seuls les actes non juridictionnels énumérés entrent en ligne de compte.

#### Article 2

L'équité dont il faut tenir compte découle du dommage extraordinaire résultant des actes non juridictionnels.

La victime du dommage a été lésée du fait de l'application du système juridique.

Le dommage peut être de nature tant matérielle que morale. L'équité requiert donc qu'il soit tenu compte de toutes les circonstances propres à l'affaire.

Si la victime a contribué au dommage, l'indemnité peut être réduite ou refusée.

#### Article 3

Comme la présente proposition n'accorde pas un droit subjectif à réparation, — ce qui devrait être soumis à une autorité exerçant une juridiction contentieuse, — et qu'elle n'accorde pas davantage un droit civil qui ne pourrait être soustrait au juge ordinaire, mais comme elle crée la possibilité d'obtenir réparation à certaines conditions, l'octroi de l'indemnisation est laissé au gouvernement.

#### Article 4

Par analogie avec les dispositions de l'article 28, § 4, de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive, cet article institue une commission qui statue sur les recours contre les décisions prises par le Ministre de la Justice.

#### Article 5

Cet article règle la procédure devant la commission d'appel. Une procédure similaire est prévue

voorzien bij artikel 28, § 5, van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis.

#### Artikel 6

Dit artikel voorziet in de oprichting van een bijzonder fonds. Dit fonds zal gespijsd worden, enerzijds, door kredieten uitgetrokken op de begroting van het Ministerie van Justitie en, anderzijds, door bijdragen zoals bepaald in artikel 7.

#### Artikel 7

Dit artikel voorziet in een verhoging van het rolrecht, bepaald in artikel 269/1 en 2 van het Registratiewetboek. Deze bijdrage is gesteund op de solidariteit van al diegenen die een beroep doen op de rechterlijke macht voor de gevolgen van sommige handelingen door diezelfde rechterlijke macht gesteld.

#### Artikel 8

De toepassing van deze wet wordt ook uitgebreid tot de gevallen die zich in het verleden hebben voorgedaan, met dien verstande, dat alleen die gevallen in aanmerking komen waarvoor op gelijk welke wijze een verzoek tot schadevergoeding werd ingediend.

R. VAN ROMPAEY.

\*  
\*\*

### VOORSTEL VAN WET

#### ARTIKEL 1

Mag aanspraak maken op een vergoeding, elke persoon die schade heeft geleden door een van de hierna bepaalde, niet-jurisdictionele handelingen :

hetzij een ambtsverrichting van de onderzoeksrechter tijdens het gerechtelijk onderzoek;

hetzij een optreden van een magistraat van het openbaar ministerie in strafzaken met betrekking tot het opsporingsonderzoek, de strafvervolgning of de tenuitvoerlegging van vonnissen en arresten, zonder dat voornoemde handelingen te wijten zijn aan zijn persoonlijk gedrag :

a) indien hij bij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing rechtstreeks of onrechtstreeks buiten de zaak is gesteld;

à l'article 28, § 5, de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

#### Article 6

Cet article prévoit la création d'un fonds spécial. Celui-ci sera alimenté, d'une part, par des crédits inscrits au budget du Ministère de la Justice et, d'autre part, par des contributions prévues à l'article 7.

#### Article 7

Cet article prévoit une majoration du droit de mise au rôle, fixé aux articles 269/1 et 269/2 du Code des droits d'enregistrement. Cette contribution est fondée sur la solidarité de tous ceux qui font appel au pouvoir judiciaire pour ce qui est des conséquences de certains actes posés par ce même pouvoir.

#### Article 8

L'application de cette loi est étendue aux cas qui se sont produits dans le passé, étant entendu que seuls entrent en considération ceux pour lesquels une demande d'indemnisation a été introduite de quelque manière que ce soit.

\*  
\*\*

### PROPOSITION DE LOI

#### ARTICLE 1<sup>er</sup>

Peut prétendre à une indemnité toute personne qui aura subi un dommage causé par un des actes non juridictionnels ci-après :

soit un acte accompli par le juge d'instruction au cours de l'instruction judiciaire;

soit un acte accompli par un magistrat du ministère public en matière pénale, en ce qui concerne l'information, les poursuites pénales ou l'exécution des jugements et arrêts, sans que lesdits actes aient été provoqués par son propre comportement :

a) si elle a été mise hors de cause directement ou indirectement par une décision judiciaire coulée en force de chose jugée;

b) indien hij, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling te hebben bekomen, het bewijs levert dat er gegevens in feite of in rechte aanwezig zijn waaruit zijn onschuld blijkt.

## ART. 2

Het bedrag van deze vergoeding wordt vastgesteld naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en particulier belang.

Indien het slachtoffer heeft bijgedragen tot de schade kan de vergoeding verminderd of geweigerd worden.

## ART. 3

Indien de betrokkene geen vordering tot schadevergoeding voor de gewone gerechten kan instellen, moet de vergoeding worden gevraagd bij een verzoekschrift gericht aan de Minister van Justitie, die binnen zes maanden beslist.

De vergoeding wordt door de Minister van Justitie ten laste van de Schatkist toegekend indien de voorwaarden bepaald in artikel 1 vervuld zijn.

Indien de vergoeding geweigerd wordt, indien het bedrag ervan onvoldoende geacht wordt of indien de Minister van Justitie niet binnen zes maanden na het verzoek beslist, kan de betrokkene zich wenden tot de commissie ingesteld overeenkomstig artikel 4.

In geval van gerechtelijke vervolgingen wegens een van de misdrijven omschreven in de artikelen 147, 155 en 156 van het Strafwetboek en die bedreven zijn ten nadele van de betrokkene, begint de termijn van zes maanden, waarvan sprake in het vorige lid, slechts te lopen, vanaf de dag waarop uitspraak is gedaan over de strafvordering door een in kracht van gewijsde gegane beslissing.

## ART. 4

Er wordt een commissie ingesteld die uitspraak doet over de beroepen tegen de beslissingen door de Minister van Justitie genomen of over de ingediende aanvragen, wanneer de Minister geen uitspraak gedaan heeft, onder de voorwaarden bepaald in artikel 3.

Deze commissie bestaat uit de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitter van de Raad van State, de deken van de Nationale Orde van advocaten of, bij verhindering, de voorzitter van het Hof van Cassatie, de voorzitter van de Raad van State, de vice-deken van de Nationale Orde van advocaten.

b) si après avoir bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu, elle justifie d'éléments de fait ou de droit démontrant son innocence.

## ART. 2

Le montant de cette indemnité est fixé en équité et compte tenu de toutes les circonstances d'intérêt public et privé.

Si la victime a contribué aux dommages, l'indemnité peut être réduite ou refusée.

## ART. 3

A défaut pour l'intéressé de pouvoir intenter une action en indemnisation devant les juridictions ordinaires, l'indemnité doit être demandée par requête écrite adressée au Ministre de la Justice, qui statue dans les six mois.

L'indemnité sera allouée par le Ministre de la Justice à charge du Trésor, si les conditions prévues à l'article 1<sup>er</sup> sont remplies.

Si l'indemnité est refusée, si le montant en est jugé insuffisant ou si le Ministre de la Justice n'a pas statué dans les six mois de la requête, l'intéressé pourra s'adresser à la commission instituée conformément à l'article 4.

En cas de poursuites judiciaires du chef d'une des infractions prévues par les articles 147, 155 et 156 du Code pénal, commises à l'égard de l'intéressé, le délai de six mois prévu à l'alinéa précédent ne commence à courir que du jour où il a été statué sur l'action publique par une décision coulée en force de chose jugée.

## ART. 4

Il est institué une commission qui statue sur les recours contre les décisions prises par le Ministre de la Justice ou sur les demandes introduites lorsque, dans les conditions déterminées à l'article 3, le Ministre n'a pas statué.

Cette commission est composée du premier président de la Cour de cassation, du premier président du Conseil d'Etat et du doyen de l'Ordre national des avocats ou, en cas d'empêchement, du président de la Cour de cassation, du président du Conseil d'Etat, du vice-doyen de l'Ordre national des avocats.

Het ambt van secretaris wordt uitgeoefend door een of meer leden van de griffie van het Hof van Cassatie, aangewezen door de eerste voorzitter.

De Koning regelt de werking van de commissie.

#### ART. 5

De beroepen en de verzoeken bestaan uit een verzoekschrift in twee exemplaren, ondertekend door de partij of haar advocaat en ingediend ter griffie van het Hof van Cassatie, binnen 60 dagen na de beslissing van de Minister of na het verloop van de termijn, waarin hij uitspraak had moeten doen.

De Koning regelt de procedure vóór de commissie, die zitting houdt met gesloten deuren.

Zij doet uitspraak op het ter zitting door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie gegeven advies, na de partijen in hun middelen te hebben gehoord.

Haar beslissingen worden in openbare zitting gegeven. Deze zijn niet vatbaar voor enig beroep.

Op verzoek van de belanghebbende wordt de beslissing van de commissie bij uittreksel in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt, zonder dat dit uittreksel het bedrag van de toegekende vergoeding mag vermelden.

De kosten van de bekendmaking komen ten laste van de Schatkist.

#### ART. 6

Er wordt een bijzonder fonds tot hulp aan de slachtoffers van schadegevallen veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelingen opgericht ten laste van de begroting van het Ministerie van Justitie.

Het fonds wordt hoofdzakelijk gestijfd door de bijdragen bepaald in artikel 7, alsmede door een krediet, uitgetrokken op de begroting van het Ministerie van Justitie.

#### ART. 7

De rechten bepaald bij de artikelen 269/1 en 269/2 van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten worden verhoogd met 100 frank bij wijze van bijdrage tot de financiering van het fonds, ingesteld bij artikel 6.

De wijze van invordering van deze verhoogde rechten ten behoeve van het genoemde fonds wordt door de Koning bepaald.

Les fonctions de secrétaire sont exercées par un ou plusieurs membres du greffe de la Cour de cassation désignés par le premier président.

Le Roi règle le fonctionnement de la commission.

#### ART. 5

Les recours et les demandes sont formés par requête en double exemplaire signée par la partie ou son avocat et déposée au greffe de la Cour de cassation dans les soixante jours de la décision du Ministre ou de l'expiration du délai dans lequel il aurait dû statuer.

Le Roi règle la procédure devant la commission siégeant à huis clos.

Elle statue sur l'avis donné à l'audience par le procureur général près la Cour de cassation, après avoir entendu les parties en leurs moyens.

Ses décisions sont prononcées en audience publique. Elles ne sont susceptibles d'aucun recours.

La décision de la commission est, à la demande des intéressés, publiée par extrait au *Moniteur belge* sans que cet extrait puisse mentionner le montant de l'indemnité allouée.

Les frais de publication sont à charge du Trésor.

#### ART. 6

Il est créé, à charge du budget du Ministère de la Justice, un fonds spécial d'aide aux victimes des dommages causés par certains actes non juridictionnels.

Ce fonds est alimenté principalement par les contributions visées à l'article 7, ainsi que par un crédit inscrit au budget du Ministère de la Justice.

#### ART. 7

Les droits visés aux articles 269/1 et 269/2 du Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe sont majorés de 100 francs à titre de contribution au financement du fonds créé par l'article 6.

Le Roi détermine le mode de recouvrement de ces droits majorés en faveur dudit fonds.

## ART. 8

Deze wet is ook van toepassing op elk verzoek tot schadevergoeding dat werd ingediend onder gelijk welke vorm vóór 1 mei 1988.

R. VAN ROMPAEY.

R. GIJS.

## ART. 8

La présente loi s'applique à toute demande d'indemnisation introduite sous quelque forme que ce soit avant le 1<sup>er</sup> mai 1988.

279-1 (B.Z. 1988)  
Commissiestuk nr. 1  
Justitie

279-1 (S.E. 1988)  
Document de commission n° 1  
Justice

**BELGISCHE SENAAT**

**Zitting 1989 - 1990**

**29 januari 1990**

---

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen  
veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele  
handelingen.

---

**AMENDEMENTEN VAN  
de Heer MOUREAUX**

**SENAT DE BELGIQUE**

**Session de 1989 - 1990**

**29 janvier 1990**

---

Proposition de loi réglant la réparation des  
dommages causés par certains actes non  
juridictionnels.

---

**AMENDEMENTS PROPOSES PAR  
M. MOUREAUX**

### INTITULE

Modifier l'intitulé de la proposition par ce qui suit :

"Proposition de loi réglant la réparation des dommages causés par les actes, juridictionnels ou non, autres que les jugements".

### ART. 1er

Remplacer le texte de cet article par ce qui suit :

*"Peut prétendre à une indemnité toute personne qui aura subi un dommage causé par un acte, juridictionnel ou non, posé dans le cadre de l'exercice de la fonction judiciaire par un magistrat ou sous sa responsabilité, à l'exception des jugements contentieux.*

*L'indemnité sera accordée pour autant que l'acte n'ait pas été provoqué par le comportement du demandeur lui-même*

- a) si le caractère inapproprié, fautif ou contraire aux dispositions de la convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme de l'acte contesté résulte directement ou indirectement d'une décision judiciaire coulée en force de chose jugée.*
- b) si, en matière pénale, après avoir bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu, le demandeur justifie d'éléments de fait ou de droit démontrant son innocence."*

\*\*\*

### **OPSCHRIFT**

Het opschrift van dit voorstel van wet te wijzigen als volgt :

"Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen veroorzaakt door al dan niet jurisdictionele handelingen met uitsluiting van de vonnissen."

### **ART. 1**

Dit artikel te vervangen als volgt :

"Op een vergoeding mag aanspraak maken ieder die schade heeft geleden door een al dan niet jurisdictionele handeling die door een magistraat of op diens gezag wordt verricht in het kader van de uitoefening van het gerechtelijk ambt, met uitzondering van de vonnissen waarover geschil bestaat.

De vergoeding wordt toegekend, voor zover de handeling niet een gevolg is van het gedrag van de verzoeker zelf,

a) indien de ongeschikte, onjuiste of met het Europees Verdrag van de rechten van de mens strijdige aard van de betwiste handeling rechtstreeks of zijdelings voortvloeit uit een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing,

b) indien in strafzaken de verzoeker, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling te hebben gekregen, bewijst dat er gegevens in feite of in rechte aanwezig zijn waaruit zijn onschuld blijkt.

---

279-1 (B.Z. 1988)

*Commissiestuk nr. 2*  
**Justitie**

- A -

279-1 (S.E. 1988)

*Document de Commission n° 2*  
**Justice**

## BELGISCHE SENAAT

---

**Zitting 1989 - 1990**

---

**1 juni 1990**

---

**Voorstel van wet  
tot regeling van schadegevallen veroorzaakt  
door sommige niet-jurisdictionele handelingen**

---

**Tekst voorgesteld  
door de Werkgroep**

## SENAT DE BELGIQUE

---

**Session de 1989 - 1990**

---

**1er juin 1990**

---

**Proposition de loi  
réglant la réparation des dommages causés  
par certains actes non juridictionnels**

---

**Texte proposé  
par le Groupe de Travail**

**Voorstel van wet  
tot regeling van schadegevallen veroorzaakt  
door al dan niet jurisdictionele handelingen,  
met uitzondering van  
de vonnissen over zaken in geschil  
(nieuw opschrift)**

**Art. 1**

Op een vergoeding mag aanspraak maken ieder die buitengewone schade heeft geleden door een al dan niet jurisdictionele handeling die door een magistraat of op diens gezag wordt verricht in het kader van de uitoefening van het gerechtelijk ambt, met uitzondering van de vonnissen over zaken in geschil.

De vergoeding wordt toegekend :

a) indien de ongeschikte, onjuiste of met het Europees Verdrag van de rechten van de mens strijdige aard van de betwiste handeling rechtstreeks of zijdelings blijkt uit een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing,

b) of indien in strafzaken de verzoeker, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling te hebben gekregen, bewijst dat er gegevens in feite of in rechte aanwezig zijn waaruit zijn onschuld blijkt.

**ART. 2**

Het bedrag van deze vergoeding wordt vastgesteld naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en particulier belang.

Indien het slachtoffer heeft bijgedragen tot de schade kan de vergoeding verminderd of geweigerd worden.

**Proposition de loi  
réglant la réparation des dommages causés  
par certains actes juridictionnels ou non,  
autres que les jugements contentieux  
(nouvel intitulé)**

**Art. 1er**

Peut prétendre à une indemnité toute personne qui aura subi un dommage exceptionnel causé par un acte, juridictionnel ou non, posé dans le cadre de l'exercice de la fonction judiciaire par un magistrat ou sous sa responsabilité, à l'exception des jugements contentieux.

L'indemnité sera accordée :

a) si le caractère inapproprié, fautif ou contraire aux dispositions de la convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme de l'acte contesté résulte directement ou indirectement d'une décision judiciaire coulée en force de chose jugée,

b) ou si, en matière pénale, après avoir bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu, le demandeur justifie d'éléments de fait ou de droit démontrant son innocence.

**ART. 2**

Le montant de cette indemnité est fixé en équité et compte tenu de toutes les circonstances d'intérêt public et privé.

Si la victime a contribué aux dommages, l'indemnité peut être réduite ou refusée.

ART. 3

Indien de betrokkene geen vordering tot schadevergoeding voor de gewone gerechten kan instellen, moet de vergoeding worden gevraagd bij een verzoekschrift gericht aan de Minister van Justitie, die binnen zes maanden beslist.

De vergoeding wordt door de Minister van Justitie ten laste van de Schatkist toegekend indien de voorwaarden bepaald in artikel 1 vervuld zijn.

Indien de vergoeding geweigerd wordt, indien het bedrag ervan onvoldoende geacht wordt of indien de Minister van Justitie niet binnen zes maanden na het verzoek beslist, kan de betrokkene zich wenden tot de commissie ingesteld overeenkomstig artikel 4.

In geval van gerechtelijke vervolgingen wegens een van de misdrijven omschreven in de artikelen 147, 155 en 156 van het Strafwetboek en die bedreven zijn ten nadele van de betrokkene, begint de termijn van zes maanden, waarvan sprake in het vorige lid, slechts te lopen, vanaf de dag waarop uitspraak is gedaan over de strafvordering door een in kracht van gewijsde gegane beslissing.

ART. 4

Er wordt een commissie ingesteld die uitspraak doet over de beroepen tegen de beslissingen door de Minister van Justitie genomen of over de ingediende aanvragen, wanneer de Minister geen uitspraak gedaan heeft, onder de voorwaarden bepaald in artikel 3.

Deze commissie bestaat uit de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitter van de Raad van State, de deken van de Nationale Orde van advocaten of, bij verhindering, de voorzitter van het Hof van Cassatie, de voorzitter van de Raad van State, de vice-deken van de Nationale Orde van advocaten.

Het ambt van secretaris wordt uitgeoefend door een of meer leden van de griffie van het Hof van Cassatie, aangewezen door de eerste voorzitter.

De Koning regelt de werking van de commissie.

ART. 3

A défaut pour l'intéressé de pouvoir intenter une action en indemnisation devant les juridictions ordinaires, l'indemnité doit être demandée par requête écrite adressée au Ministre de la Justice, qui statue dans les six mois.

L'indemnité sera allouée par le Ministre de la Justice à charge du Trésor, si les conditions prévues à l'article 1<sup>er</sup> sont remplies.

Si l'indemnité est refusée, si le montant en est jugé insuffisant ou si le Ministre de la Justice n'a pas statué dans les six mois de la requête, l'intéressé pourra s'adresser à la commission instituée conformément à l'article 4.

En cas de poursuites judiciaires du chef d'une des infractions prévues par les articles 147, 155 et 156 du Code pénal, commises à l'égard de l'intéressé, le délai de six mois prévu à l'alinéa précédent ne commence à courir que du jour où il a été statué sur l'action publique par une décision coulée en force de chose jugée.

ART. 4

Il est institué une commission qui statue sur les recours contre les décisions prises par le Ministre de la Justice ou sur les demandes introduites lorsque, dans les conditions déterminées à l'article 3, le Ministre n'a pas statué.

Cette commission est composée du premier président de la Cour de cassation, du premier président du Conseil d'Etat et du doyen de l'Ordre national des avocats ou, en cas d'empêchement, du président de la Cour de cassation, du président du Conseil d'Etat, du vice-doyen de l'Ordre national des avocats.

Les fonctions de secrétaire sont exercées par un ou plusieurs membres du greffe de la Cour de cassation désignés par le premier président.

Le Roi règle le fonctionnement de la commission.

ART. 5

De beroepen en de verzoeken bestaan uit een verzoekschrift in twee exemplaren, ondertekend door de partij of haar advocaat en ingediend ter griffie van het Hof van Cassatie, binnen 60 dagen na de beslissing van de Minister of na het verloop van de termijn, waarin hij uitspraak had moeten doen.

De Koning regelt de procedure vóór de commissie, die zitting houdt met gesloten deuren.

Zij doet uitspraak op het ter zitting door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie gegeven advies, na de partijen in hun middelen te hebben gehoord.

Haar beslissingen worden in openbare zitting gewezen. Deze zijn niet vatbaar voor enig beroep.

Op verzoek van de belanghebbende wordt de beslissing van de commissie bij uittreksel in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt, zonder dat dit uittreksel het bedrag van de toegekende vergoeding mag vermelden.

De kosten van de bekendmaking komen ten laste van de Schatkist.

ART. 6

Er wordt een bijzonder fonds tot hulp aan de slachtoffers van schadegevallen veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelingen opgericht ten laste van de begroting van het Ministerie van Justitie.

Het fonds wordt hoofdzakelijk gestijfd door de bijdragen bepaald in artikel 7, alsmede door een krediet, uitgerokken op de begroting van het Ministerie van Justitie.

ART. 7

De rechten bepaald bij de artikelen 269/1 en 269/2 van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten worden verhoogd met 100 frank bij wijze van bijdrage tot de financiering van het fonds, ingesteld bij artikel 6.

De wijze van invordering van deze verhoogde rechten ten behoeve van het genoemde fonds wordt door de Koning bepaald.

ART. 8

Deze wet is ook van toepassing op eik verzoek tot schadevergoeding dat werd ingediend onder gelijk welke vorm vóór 1 mei 1988.

ART. 5

Les recours et les demandes sont formés par requête en double exemplaire signée par la partie ou son avocat et déposée au greffe de la Cour de cassation dans les soixante jours de la décision du Ministre ou de l'expiration du délai dans lequel il aurait dû statuer.

Le Roi règle la procédure devant la commission siégeant à huis clos.

Elle statue sur l'avis donné à l'audience par le procureur général près la Cour de cassation, après avoir entendu les parties en leurs moyens.

Ses décisions sont prononcées en audience publique. Elles ne sont susceptibles d'aucun recours.

La décision de la commission est, à la demande des intéressés, publiée par extrait au *Moniteur belge* sans que cet extrait puisse mentionner le montant de l'indemnité allouée.

Les frais de publication sont à charge du Trésor.

ART. 6

Il est créé, à charge du budget du Ministère de la Justice, un fonds spécial d'aide aux victimes des dommages causés par certains actes non juridictionnels.

Ce fonds est alimenté principalement par les contributions visées à l'article 7, ainsi que par un crédit inscrit au budget du Ministère de la Justice.

ART. 7

Les droits visés aux articles 269/1 et 269/2 du Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe sont majorés de 100 francs à titre de contribution au financement du fonds créé par l'article 6.

Le Roi détermine le mode de recouvrement de ces droits majorés en faveur dudit fonds.

ART. 8

La présente loi s'applique à toute demande d'indemnisation introduite sous quelque forme que ce soit avant le 1<sup>er</sup> mai 1988.

**279-1 (B.Z. 1988)**  
**Commissiestuk nr. 3**  
**Justitie**

**279-1 (S.E. 1988)**  
**Document de commission n° 3**  
**Justice**

**BELGISCHE SENAAT**

**Zitting 1989 - 1990**

**22 juni 1990**

---

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen  
veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele  
handelingen.

---

**AMENDEMENTEN VAN**  
**de Heer ERDMAN**

**SENAT DE BELGIQUE**

**Session de 1989 - 1990**

**22 juni 1990**

---

Proposition de loi réglant la réparation des  
dommages causés par certains actes non  
juridictionnels.

---

**AMENDEMENTS PROPOSES PAR**  
**M. ERDMAN**

ART. 6

In dit artikel de woorden "in artikel 7" te vervangen door de woorden "in artikel 29 van de fiscale herstelwet van 1 augustus 1985".

ART. 7

A. Dit artikel te vervangen als volgt :

"In artikel 29 van de fiscale herstelwet van 1 augustus 1985 worden volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het eerste lid wordt in de eerste zin toegevoegd na de woorden "het fonds ingesteld bij artikel 28" de woorden "en een bedrag van 5 Frank te betalen bij wijze van bijdrage tot financiering van het fonds ingesteld bij artikel 6 van de wet van...".

2° In het eerste lid worden in de tweede zin de woorden "dat bedrag is" vervangen door "deze bedragen zijn".

3° In het tweede lid in fine worden de woorden "aan genoemd fonds" vervangen door "aan de genoemde fondsen".

4° In het laatste lid worden de woorden "op de bijdrage bedoeld in het eerste lid" vervangen door "op de bijdrage tot financiering van het fonds bedoeld in artikel 28, nadien op de bijdrage bedoeld tot de financiering van het fonds ingesteld bij artikel 6 van de wet van...".

B. Aan het hierboven nieuw voorgestelde art. 7 een lid toe te voegen, luidende :

"De wijzigingen in artikel 29 van de fiscale herstelwet van 1 augustus 1985 hierboven bepaald, worden van kracht op 1 januari 1991".

#### VERANTWOORDING

Het is totaal onaanvaardbaar dat rekening houdend met de recente verhogingen van de registratie-, hypotheek- en griffierechten, die voor vele medeburgers de toegang tot het gerecht financieel onmogelijk maken, minstens ondraagbaar maken en aldus de gelijkheid onder de burgers bedreigt, thans, in het kader van de door dit voorstel beoogde financiering, een nieuwe last te leggen op alle rechtzoekenden en dan hoofdzakelijk op de rechtzoekenden in burgerlijke- en koophandelszaken (des te meer daar onder het voorgestelde artikel 1, lid 2, b. uitdrukkelijk strafzaken bedoeld zijn, dit ongeacht het algemene karakter van het onder a. bedoelde).

Door de fiscale herstellwet van 1 augustus 1985 werd een bijzonder fonds tot hulp aan de slachtoffers van opzettelijke gewelddaden opgericht waarvan de financiering langs een bijkomende verplichting ten laste van crimineel en correctioneel veroordeelden werd bereikt. De resultaten van deze maatregel zijn budgettair gekend.

Het lijkt logisch op dezelfde wijze het thans bedoelde fonds te stijven, althans is dit een veel meer te aanvaarden formule dan diegene die voorgesteld werd.

Dit vereist natuurlijk voor alle duidelijkheid een aanpassing van het bedoelde artikel 29 van de fiscale herstellwet van 1 augustus 1985. Het lijkt logisch in een enkele bepaling de bijkomende verplichtingen bij veroordeling tot criminele of correctionele hoofdstraffen te groeperen, dit voor de doorzichtigheid en de duidelijkheid van de teksten.

Anderzijds kan ook om duidelijk praktische redenen het in werking treden van deze bepaling en dus de verplichting voor de rechter om ze toe te passen, gekoppeld worden aan een vaste duidelijke datum, dit om vergissingen te vermijden enerzijds, maar ook om aan alle betrokkenen toe te laten een juiste referentiedatum ten overstaan van de gepleegde feiten en daaruit voortvloeiende straffen en verplichtingen te kunnen bepalen.

F. ERDMAN

## ART. 6

A cet article, remplacer les mots "à l'article 7" par les mots "à l'article 29 de la loi du 1er août 1985 portant des mesures fiscales et autres".

## ART. 7

A. Remplacer cet article par les dispositions suivantes :

"A l'article 29 de la loi du 1er août 1985 portant des mesures fiscales et autres sont apportées les modifications suivantes :

1° Au premier alinéa, première phrase, les mots " au Fonds institué par l'article 28" sont complétés par les mots "et une somme de 5 francs à titre de contribution au Fonds institué par l'article 6 de la loi du....".

2° Dans la deuxième phrase du premier alinéa, les mots "cette somme est" sont remplacés par les mots "ces sommes sont".

3° A la fin du deuxième alinéa, les mots "au Fonds" sont remplacés par les mots "aux Fonds".

4° Au dernier alinéa, les mots "sur la contribution visée à l'alinéa 1er" sont remplacés par les mots "sur la contribution au Fonds institué par l'article 28, ensuite sur la contribution au Fonds institué par l'article 6 de la loi du..".

B. Ajouter au nouvel article 7 proposé ci-dessus un alinéa, rédigé comme suit :

"Les modifications précitées de l'article 29 de la loi du 1er août 1985 portant des mesures fiscales et autres entrent en vigueur le 1er janvier 1991."

## JUSTIFICATION

Etant donné les récentes augmentations des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, qui ferment l'accès à la justice à bien des concitoyens ou du moins le rendent financièrement insupportable - menaçant ainsi l'égalité entre les citoyens - il est tout à fait inadmissible d'imposer maintenant, dans le cadre du financement prévu par la loi proposée, une nouvelle charge à l'ensemble des justiciables et principalement à ceux en cause dans des affaires civiles ou commerciales (d'autant plus que l'article 1er, deuxième alinéa, b), proposé vise explicitement les affaires pénales, et ce en dépit du caractère général des dispositions du a)).

La loi du 1er août 1985 portant des dispositions fiscales et autres a créé un Fonds spécial pour l'aide aux victimes d'actes intentionnels de violence, dont le financement est assuré par le biais d'une contribution supplémentaire à charge des condamnés à des peines criminelles ou correctionnelles. Le produit budgétaire de cette mesure est connu.

Il semble logique d'alimenter de la même manière le fonds dont l'institution est présentement prévue. Cette formule est en tout cas beaucoup plus acceptable que celle qui a été proposée.

Cela nécessite évidemment, pour la clarté, une adaptation de l'article 29 de la loi susvisée. Il semble logique de grouper en une seule disposition les obligations supplémentaires imposées aux condamnés à des peines principales et criminelles ou correctionnelles, et ce, pour la transparence et la clarté des textes.

Par ailleurs, pour des raisons pratiques, l'entrée en vigueur de cette disposition et, dès lors, l'obligation pour le juge de l'appliquer, peuvent être liées à une date fixe et précise, pour prévenir toute erreur, d'une part, et, d'autre part, pour permettre à tous les intéressés de fixer une date de référence exacte par rapport aux faits commis et aux peines et obligations en résultant.

---

279-1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 4  
Justice

- 1 -

279-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 4  
Justitie

**SENAT DE BELGIQUE**

**Session de 1990 - 1991**

**13 juin 1991**

---

Proposition de loi réglant la réparation des dommages  
causés par certains actes non juridictionnels.

---

**AMENDEMENT PROPOSE PAR  
MM. VAN ROMPAEY ET GIJS**

**ART. 1er**

**BELGISCHE SENAAT**

**Zitting 1990 - 1991**

**13 juni 1991**

---

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen  
veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele  
handelingen.

---

**AMENDEMENT VAN  
de HH. VAN ROMPAEY EN GIJS**

**ART. 1**

## ART. 1

Dit artikel te vervangen als volgt :

- "§ 1. Op een vergoeding mag aanspraak maken ieder, die een schade heeft geleden door een handeling van rechtsbedeling, zijnde een daad of nalatigheid die een rechtstreekse invloed kan hebben op de rechten, vrijheden of belangen van personen, verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt of redelijkerwijze geacht als zijnde verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt, onverschillig of degene die de handeling heeft verricht al dan niet schuld treft.
- § 2. Onder rechterlijk ambt, bedoeld in § 1, wordt verstaan :
- 1) het ambt dat contentieuze vonnissen velt;
  - 2) het ambt dat uitgeoefend wordt, hetzij door magistraten, hetzij op hun bevel, op hun verantwoordelijkheid, onder hun leiding of hun toezicht en bestaat in het meewerken aan de voorbereiding of de uitvoering van dergelijke vonnissen.
- § 3. Onder de voorwaarden bedoeld in § 1 kan hij die een schade heeft geleden aanspraak maken op een vergoeding vanwege de Staat :
- 1) indien hij van zijn vrijheid is beroofd in omstandigheden die strijdig zijn met artikel 5 van het Europese Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

- 2) indien het Europees Hof voor de rechten van de mens of het Comité van Ministers van de Raad van Europa de handeling geheel of gedeeltelijk in strijd heeft verklaard met verplichtingen die voortvloeien uit het één bedoelde verdrag en indien, door het aanwenden van de andere interne rechtsmiddelen of wegens de aard van de schending, de schadelijke gevolgen van de handeling slechts ten dele kunnen worden uitgewist;
- 3) indien het Hof van Cassatie, na inwilliging van het verhaal op de rechter tegen degene die de handeling heeft verricht, deze laatste heeft veroordeeld tot vergoeding van de schade;
- 4) indien de schade werd veroorzaakt door een strafbaar feit en degene die de handeling heeft verricht, hieraan schuldig is verklaard bij één in kracht van gewijsde gegaan rechterlijke beslissing;
- 5) indien de schade veroorzaakt door een handeling die geen contentieus vonnis is, te wijten is aan bedrog of zware fout van degene die de handeling heeft verricht;
- 6) indien de schade veroorzaakt door een contentieus vonnis dat bij één in kracht van gewijsde gegane beslissing werd ingetrokken, teniet gedaan, vernietigd of herroepen wegens schending van een vaststaande rechtsregel, te wijten is aan bedrog of zware fout van degene die de handeling heeft verricht.

§ 4. Hij die een schade heeft geleden onder de voorwaarden bedoeld in § 1 kan eveneens aanspraak maken op een vergoeding vanwege de Staat :

1) wanneer hij in voorlopige hechtenis werd gehouden gedurende meer dan 8 dagen, zonder dat deze hechtenis of de handhaving ervan te wijten is aan zijn persoonlijke gedraging en hij zich in één van de volgende gevallen bevindt :

- indien hij bij één in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing rechtstreeks of onrechtstreeks buiten de zaak is gesteld;
- indien hij, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling, aantoonde dat er in feite of in rechte gegevens zijn waaruit zijn onschuld blijkt;
- indien hij aangehouden werd of in hechtenis gebleven is nadat de strafvordering was verjaard;
- indien hij een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling heeft verkregen waarbij uitdrukkelijk is vastgesteld dat het feit dat tot de voorlopige hechtenis aanleiding heeft gegeven, geen misdrijf is;

2) wanneer hij een straf heeft ondergaan of enige andere schade heeft geleden als gevolg van een strafrechterlijke veroordeling of van een beslissing tot internering op grond van de Wet op het sociaal verweer en hij zich in één van de volgende gevallen bevindt :

- indien deze veroordeling of deze beslissing als gevolg van een aanvraag tot herziening naderhand werd vernietigd omdat op grond van een nieuw feit of één later in het licht gekomen feit bewezen is dat er zich een rechterlijke dwaling heeft voorgedaan, tenzij vaststaat dat het nieuw feit niet tijdig aan het licht is gekomen, geheel of gedeeltelijk door toedoen van de veroordeelde of de geïnterneerde;
- indien de uitgesproken straf, om dezelfde reden en onder het zelfde voorbehoud, werd verminderd;
- indien de Koning, om dezelfde reden en onder het zelfde voorbehoud, de uitgesproken straf bij genade-maatregel heeft kwijtgescholden of verminderd;

3) wanneer hij, buiten de gevallen van onwerkzame voorlopige hechtenis en van rechterlijke dwaling bedoeld onder 1( en 2 , buitengewone schade heeft geleden die niet te wijten is aan zijn persoonlijke gedraging en die werd veroorzaakt door een handeling die geen contentieus vonnis<sup>is</sup> of door een contentieus vonnis dat bij één in kracht van gewijsde gegane belissing werd ingetrokken, teniet gedaan, vernietigd of herroepen en geen andere rechtbank bevoegd is.

**R. VAN ROMPAEY**  
**B. GIJS.**

\*  
\*       \*

**ART. 1er**

Remplacer cet article par ce qui suit :

"§ 1er. - Peut prétendre à une indemnité, toute personne qui aura subi un dommage causé par un acte relatif à l'administration de la justice, c'est-à-dire une action ou omission qui est de nature à produire des effets directs sur les droits, libertés ou intérêts des personnes, pris dans l'exercice d'une fonction judiciaire ou devant être considéré par tout homme raisonnable et prudent comme étant pris dans l'exercice d'une telle fonction, que la responsabilité de l'auteur de l'acte soit ou non engagée.

§ 2. - Par fonction judiciaire au sens du § 1er, il y a lieu d'entendre :

- 1) celle dont l'objet est de rendre des jugements contentieux ;
- 2) celle qui, étant exercée, soit par des magistrats, soit sur leur mandat ou sous leur responsabilité, leur surveillance ou leur direction, a pour objet de contribuer à la formation ou à l'exécution de tels jugements.

§ 3. - Sous les conditions visées au § 1er, quiconque a subi un dommage peut prétendre à une indemnité de l'Etat :

- 1) si elle a été privée de sa liberté dans des conditions incompatibles avec les dispositions de l'article 5 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales ;
- 2) , lorsqu'une décision de la Cour européenne des droits de l'homme ou du Comité des Ministres du Conseil de l'Europe a déclaré que l'acte se trouvait entièrement  
  
ou partiellement en opposition avec des obligations découlant de la Convention visée sub a) et que les autres voies de droit interne ou la nature de la violation ne permettent qu'imparfaitement d'effacer les conséquences dommageables de l'acte ;
- 3) lorsqu'une décision de la Cour de cassation, après avoir accueilli une prise à partie formée contre l'auteur de l'acte, a condamné celui-ci à la réparation du préjudice ;
- 4) lorsque le dommage trouve son origine dans une infraction pénale dont l'auteur de l'acte a été déclaré coupable par une décision judiciaire passée en force de chose jugée ;
- 5) lorsque le dommage causé par un acte ne constituant pas un jugement contentieux trouve son origine dans un dol ou dans une faute lourde de l'auteur ;

- 6) lorsque le dommage causé par un jugement contentieux qui a été retiré, réformé, annulé ou rétracté par une décision passée en force de chose jugée en raison de la violation d'une norme juridique établie, trouve son origine dans un dol ou dans une faute lourde de l'auteur.

§ 4. La personne qui a subi un dommage dans les conditions visées au § 1er peut prétendre à une indemnité de la part de l'Etat :

également

- a) lorsque, ayant été détenue préventivement pendant plus de huit jours sans que cette détention ou son maintien ait été provoqué par son propre comportement, elle se trouve dans les cas suivants :
- si elle a été mise hors cause directement ou indirectement par une décision judiciaire passée en force de chose jugée;
  - si après avoir bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu, elle justifie d'éléments de fait ou de droit démontrant son innocence;
  - si elle a été arrêtée ou maintenue en détention après l'extinction de l'action publique par prescription;
  - si elle a bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu qui constate expressément que le fait qui a donné lieu à la détention préventive ne constitue pas une infraction;

- 2)
- lorsque, ayant subi une peine ou tout autre préjudice en raison d'une condamnation pénale ou d'une décision d'internement en vertu de la loi de défense sociale, elle se trouve dans un des cas suivants :

- si cette condamnation ou cette décision a été ultérieurement annulée à la suite d'une demande en révision, parce qu'un fait nouveau ou nouvellement révélé prouve qu'il s'est produit une erreur judiciaire, à moins qu'il ne soit établi que la non-révélation en temps utile du fait inconnu est imputable en tout ou en partie au condamné ou à l'interné;

- si, pour le même motif et sous la même réserve, la peine prononcée a été réduite;

- si, pour le même motif et sous la même réserve, le Roi a, par mesure de grâce, remis ou réduit la peine prononcée ;

3) lorsque, hors les cas de détention préventive inopérante et d'erreur judiciaire visés sub 1) et 2) , le dommage qu'elle a subi est exceptionnel, qu'il n'a pas été provoqué

par son propre comportement, qu'il a été causé par un acte ne constituant pas un jugement contentieux ou par un jugement contentieux ayant été retiré, réformé, annulé ou rétracté par une décision passée en force de chose jugée et qu'il n'existe pas d'autre juridiction compétente.

---

279-1 (S.E. 1988)

Document de travail n° 1

Justice

279-1 (B.Z. 1988)

Werkstuk nr. 1

Justitie

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi réglant la réparation des dommages causés par certains actes non juridictionnels.

NOTE

DE MM. VAN ROMPAEY ET GIJS

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelingen.

NOTA

VAN DE HH. VAN ROMPAEY EN GIJS

In antwoord op het advies van de Raad van State wensen wij de hierna volgende opmerkingen te maken en aanpassingen voor te stellen.

Voorafgaandelijke opmerking

Het voorbeeld waar in het voorstel naar verwezen wordt en dat betrekking heeft op de ruïnering van een zakenman ingevolge een ambtshalve in-faling-verklaring, uitgelokt door een substituut-procureur des Konings, zou volgens het advies van de Raad van State terzake niet dienend zijn, daar de schade het gevolg zou zijn van een recht-sprekende handeling, terwijl een dergelijke schade buiten de werkingssfeer van het voorstel wordt gehouden.

De oorzaak van de schade is echter gelegen in het initiatief van de substituut van de procureur des Konings om een ambtshalve in-faling-verklaring uit te lokken.

Indien de substituut het in-initiatief niet had genomen, zou de ambtshalve in-faling-verklaring nooit zijn uitgesproken.

De verantwoordelijkheid een ambtshalve in-faling-verklaring uit te lokken is des te groter omdat in de huidige wetgeving de procedure der ambtshalve in-faling-verklaring niet geregeld is.

Daarenboven is de schade door het feit van de ambtshalve in-faling-verklaring ipso facto verwezenlijkt, afgezien van de maatregelen die nadien zouden kunnen uitgelokt worden.

Omschrijving van het schadelijk feit

De Raad van State verwijt hoofdzakelijk aan het voorstel dat de aard van het schadelijk feit, dat recht heeft op vergoeding, niet omschreven wordt.

Vanzelfsprekend hangt de omschrijving van de aard van het schadelijk feit af van het karakter en de grondslag, die aan de vergoeding gegeven worden.

#### I. GEEN RECHT OP VERGOEDING

Zoals benadrukt in de toelichting bij artikel 1 van het wetsvoorstel ligt het in de bedoeling van de auteurs geen recht op vergoeding aan de schade-lijder toe te kennen.

Daarom is er in de tekst van artikel 1 sprake van "aanspraak" in plaats van "recht".

De auteurs hebben dezelfde terminologie van artikel 28 van de voorlopige hechteniswet gebruikt.

Bij de bespreking van voormeld artikel werd door de Minister van Justitie herhaaldelijk verklaard dat ingeval van onwerkdadige hechtenis de aanvrager geen burgerlijk, zelfs niet een subjectief recht had, doch slechts een belang. Er bestaat geen enkele verplichting, slechts een mogelijkheid tot toekenning van een vergoeding.

Dit schijnt de Raad van State in zijn advies uit het oog te hebben verloren.

Verkeerdelijk is het advies gesteund op een recht op vergoeding. Dit blijkt meermaals uit de tekst zoals "omschrijft het niet de aard van het schadelijk feit DAT RECHT GEEFT op de voorgenomen vergoeding" (advies blz. 8) en " terwijl volgens het onderzochte voorstel vrijspraak na dagvaarding door het Openbaar Ministerie RECHT ZOU GEVEN op vergoeding " (advies blz. 9) en " maar hij zou die wel kunnen EISEN op grond van het onderzochte voorstel" (advies blz. 9).

Volgens de filosofie van het voorstel kan de schade-lijder geen recht doen gelden of heeft hij niets te eisen.

Hij kan enkel vragen.

Daarenboven wordt in het advies verkeerdelijk gesteld dat met betrekking tot art 28 van de oorlopige hechteniswet de beoordelingsbevoegdheid van de administratieve overheid enkel slaat op het bedrag.

Daarentegen hebben de Minister en de bijzondere vergoedings-commissie een ruim appreciatierecht omtrent de voorwaarde dat de voorlopige hechtenis of de handhaving ervan niet mag te wijten zijn aan de persoonlijke gedraging van de verzoeker. De administratieve overheid moet de feitelijke gegevens die tot de voorlopige hechtenis hebben geleid en de gedragingen van de verdachte op een bepaald ogenblik van het strafrechtelijk onderzoek beoordelen.

Dit appreciatierecht is veel ruimer dan de begroting van het bedrag van de vergoeding.

In werkelijkheid slaat het bezwaar van de Raad van State niet op een onnauwkeurigheid in de omschrijving van de aard van het schadelijk feit, maar op het al te ruime toepassingsveld bepaald in art. 1 van het wetsvoorstel.

Volgens de huidige tekst van het wetsvoorstel kan elk schadelijk feit dat niet te wijten is aan de persoonlijke gedraging van de verzoeker aanleiding geven tot een vergoeding. Wordt een feit als schadelijk erkend en wordt het niet beschouwd als zijnde te wijten aan de schadelijder, dan zijn de voorwaarden

van art.1 nageleefd en ontstaat overeenkomstig art 3 van het voorstel, de verplichting om een vergoeding toe te kennen. In wezen ligt het verschil tussen het huidig voorstel en de onwerkdadige hechtenis in hun voorwerp. In het ene geval komen alle schadelijke feiten in aanmerking; in het andere geval gaat het slechts om één feit : een voorlopige hechtenis van meer dan acht dagen.

Als er meer dan één feit beoogd wordt, kan er bezwaarlijk een opsomming gegeven worden.

Evenmin als art 1382 en vgl. B.W.

een opsomming geven van de fouten die aanleiding geven tot schadevergoeding, bevat art 11 van de wetten op de Raad van State het aantal gevallen waarin een herstelvergoeding voor buitengewone schade kan toegekend worden.

## II. Voorgestelde wijzigingen

-----

Een ernstige beperking van het oorspronkelijke toepassingsgebied zou kunnen bestaan in het in aanmerkingnemen van de buitengewone schade veroorzaakt door bedoelde niet-jurisdictionele handelingen.

Onder buitengewone schade dient dan te worden verstaan een verstoring van de gelijkheid van de burgers tegenover de lasten voortvloeiende uit de bedoelde niet-jurisdictionele handelingen.

Derhalve worden de volgende wijzigingen voorgesteld :

- 1) In art 1, eerste lid wordt het woord "schade" vervangen door de woorden "een buitengewone schade".
- 2) Art 2 wordt vervangen door de volgende bepaling :  
"De Minister van Justitie beslist over de aanvraag tot vergoeding voor buitengewone schade naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en particulier belang."
- 3) Art. 3 tweede lid wordt weggelaten.

R. VAN ROMPAEY  
B. GIJS.

\*

\*

\*

En réponse à l'avis du Conseil d'Etat, les auteurs de la proposition souhaitent formuler plusieurs observations et proposer une série d'adaptations.

#### Observation préliminaire

L'exemple auquel il est fait référence dans la proposition et qui concerne la ruine d'un homme d'affaires à la suite d'une mise en faillite d'office provoquée par un substitut du procureur du Roi ne serait pas pertinent, selon l'avis du Conseil d'Etat, qui estime que le préjudice subi a été la conséquence d'un acte juridictionnel et qui constate que les auteurs de la proposition excluent ce type de préjudice du champ d'application de celle-ci.

Or, la cause du préjudice réside dans l'initiative du substitut du procureur du Roi visant à provoquer une mise en faillite d'office. Si le substitut n'avait pas pris cette initiative, aucune faillite d'office n'aurait été prononcée.

La responsabilité de celui qui provoque une mise en faillite d'office est d'autant plus grande que la procédure en la matière n'est pas réglée par la loi. Qui plus est, le préjudice a été réalisé par le fait même de la mise en faillite d'office, quelles que soient les mesures qui pourraient être prises par la suite.

#### Définition du fait dommageable

Le Conseil d'Etat reproche principalement à la proposition de ne pas définir la nature du fait dommageable donnant droit à l'indemnisation envisagée.

Il est évident que la définition de la nature du fait dommageable dépend du caractère que l'on donne à l'indemnisation et de la base sur laquelle elle est accordée.

I. AUCUN DROIT A INDEMNISATION

Comme l'indique le commentaire de l'article 1er de la proposition de loi, les auteurs de celle-ci n'entendent pas accorder un droit à réparation à la victime du dommage.

C'est pourquoi le texte de l'article 1er dit : "...peut prétendre à une indemnité..." et non pas "...a droit à une indemnité...".

Les auteurs de la proposition ont utilisé les termes de l'article 28 de la loi relative à la détention préventive.

Au cours de la discussion de l'article précité, le ministre de la Justice avait expliqué à plusieurs reprises qu'en cas de détention inopérante, le demandeur ne peut faire valoir aucun droit civil, même pas subjectif, mais seulement un intérêt. Il n'existe aucune obligation d'accorder une indemnité, mais seulement une possibilité de le faire.

Le Conseil d'Etat semble avoir perdu de vue cet élément dans son avis. Il se fonde à tort sur le principe d'un droit à réparation.

Plusieurs passages du texte en témoignent: "...ne détermine pas la nature du fait dommageable donnant droit à l'indemnisation envisagée" (avis p. 4), "... alors que suivant la proposition examinée, l'acquittement sur citation du ministère public donnerait droit à réparation" (avis p. 4), et enfin "...mais pourrait demander une indemnité sur base de la proposition de loi examinée." (avis p. 5).

Selon la philosophie de la proposition, la victime du préjudice ne peut faire valoir aucun droit ni rien réclamer. Elle peut simplement solliciter.

Par ailleurs, l'avis part erronément du principe qu'en ce qui concerne l'article 28 de la loi relative à la détention préventive, le pouvoir d'appréciation de l'autorité administrative ne porte que sur le montant.

Au contraire, le ministre et la Commission spéciale d'indemnisation disposent d'un large pouvoir d'appréciation de la condition selon laquelle la détention préventive ou le maintien de celle-ci ne peuvent pas être provoqués par le comportement personnel du demandeur. L'autorité administrative doit apprécier les éléments de fait qui ont entraîné la détention préventive ainsi que le comportement de l'inculpé à un moment déterminé de l'instruction. Ce pouvoir d'appréciation est beaucoup plus large que la fixation du montant de l'indemnité.

En fait, le Conseil d'Etat n'estime pas que la définition de la nature ou fait dommageable est imprécise, mais que le champ d'application prévu à l'article 1er de la proposition de loi est trop large.

Selon le texte actuel de celle-ci, tout fait dommageable qui n'est pas dû au comportement personnel du demandeur peut donner lieu à indemnisation. Si un fait est reconnu comme dommageable et n'est pas considéré comme ayant été provoqué par celui qui en est la victime, les conditions définies à l'article 1er sont remplies et il y a, dès lors, obligatoirement lieu, en application de l'article 3 de la proposition, d'accorder une indemnité. La divergence entre la proposition et la détention <sup>inopérante</sup> / réside essentiellement dans le fait que leurs objets sont différents. La première prend en considération tous les faits dommageables, tandis que la seconde n'admet qu'un seul fait dommageable, à savoir la détention préventive de plus de huit jours.

Si plus d'un fait est visé, il est difficile de donner une énumération.

Les articles 1382 et suivants du Code civil n'énumèrent pas les fautes qui peuvent donner lieu à indemnisation et l'article 11 des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat n'énumère pas non plus les cas dans lesquels une indemnité relative à la réparation d'un dommage exceptionnel peut être accordée.

## II. MODIFICATIONS PROPOSEES

Le champ d'application initial pourrait être sérieusement limité si l'on prenait en considération le dommage exceptionnel causé par les actes non juridictionnels visés.

Par dommage exceptionnel, il faudrait alors entendre toute atteinte au principe de l'égalité des citoyens face aux charges résultant des actes non juridictionnels visés.

Les auteurs de la proposition de loi proposent dès lors les modifications suivantes :

- 1) A l'article 1er, premier alinéa, le mot "dommage" est remplacé par les mots "dommage exceptionnel".
  - 2) L'article 2 est remplacé par la disposition suivante :  
"Le ministre de la Justice statue sur la demande d'indemnité relative à la réparation d'un dommage exceptionnel en équité et compte tenu de toutes les circonstances d'intérêt public et privé".
  - 3) L'article 3, deuxième alinéa, est supprimé.
-

279 - 1 (S.E. 1988)

Document de travail n° 3

Justice

279 - 1 (B.Z. 1988)

Werkstuk nr. 3

Justitie

**SENAT DE BELGIQUE**

\_\_\_\_\_

Session de 1990 - 1991

\_\_\_\_\_

8 mai 1991

\_\_\_\_\_

**BELGISCHE SENAAAT**

\_\_\_\_\_

Zitting 1990 - 1991

\_\_\_\_\_

8 mei 1991

\_\_\_\_\_

Proposition de loi réglant la réparation des dommages  
causés par certains actes non juridictionnels.

\_\_\_\_\_

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen ver-  
oorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelin-  
gen.

\_\_\_\_\_

**NOTE DE TRAVAIL COMPLEMENTAIRE  
ETABLIE PAR LE DEPARTEMENT  
APRES LES CONSULTATIONS SOUHAITEES  
PAR LA COMMISSION**

**AANVULLEND WERKSTUK  
OPGEMAAKT DOOR HET DEPARTEMENT  
NADAT DE DOOR DE COMMISSIE GEWENSTE  
RAADPLEGINGEN HEBBEN PLAATSGEVONDEN**

Note sur les éléments essentiels d'un régime de responsabilité de l'Etat pour certains actes relatifs à l'administration de la justice pris dans l'exercice d'une fonction judiciaire.

---

A. Champ d'application.

1. Cette note esquisse les éléments essentiels d'un régime susceptible de s'appliquer à la responsabilité de l'Etat du fait du fonctionnement de la justice, c'est-à-dire à l'obligation de l'Etat de réparer les dommages causés par certains actes relatifs à l'administration de la justice qui sont pris dans l'exercice d'une fonction judiciaire ou qui doivent être considérés par tout homme raisonnable et prudent, comme étant pris dans l'exercice d'une telle fonction.
2. Par acte, il y a lieu d'entendre toute action ou omission qui est de nature à produire des effets directs sur les droits, libertés ou intérêts des personnes.
3. Sont, au sens de la présente note, considérée comme fonction judiciaire :
  - a) celle dont l'objet est de rendre des jugements contentieux ;
  - b) celle qui étant exercée, soit par des magistrats, soit sur leur mandat ou sous leur responsabilité, leur surveillance ou leur direction, a pour objet de contribuer à la formation ou à l'exécution de tels jugements.

4. Ne sont pas visés par la présente note les actes suivants qui seraient soumis au droit commun de la responsabilité :
    - a) les actes d'administration judiciaire et notamment les jugements de juridiction gracieuse
    - b) les actes d'organisation des services de la justice
    - c) les actes administratifs des autorités administratives collaborant à l'administration de la justice, à l'exception de ceux qui sont pris sur mandat ou sous la responsabilité, la surveillance ou la direction de magistrats en vue de contribuer à la formation ou à l'exécution des jugements contentieux.
  5. Le régime envisagé serait pour partie un régime de responsabilité à base de manquement, pour partie un régime de responsabilité sans manquement.
- B. Le régime de responsabilité à base de manquement.
6. Ce régime est destiné à assurer la réparation des dommages causés par des actes dus à un manquement de certaines autorités à la conduite à laquelle, selon le droit, on peut raisonnablement s'attendre de la part de celles-ci à l'égard de la personne lésée.
  7. La personne qui a subi un dommage causé par un acte relatif à l'administration de la justice pris ou devant être considéré par tout homme raisonnable et prudent comme pris dans l'exercice d'une fonction judiciaire, aurait droit à obtenir de l'Etat la réparation de son préjudice :
    - a) si elle a été privée de sa liberté dans des conditions incompatibles avec les dispositions de l'article 5 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales;
    - b) lorsqu'une décision de la Cour européenne des droits de l'homme ou du Comité des Ministres du Conseil de l'Europe a déclaré que l'acte se trouvait entièrement

ou partiellement en opposition avec des obligations découlant de la Convention visée sub a) et que les autres voies de droit interne ou la nature de la violation ne permettent qu'imparfaitement d'effacer les conséquences dommageables de l'acte;

c) lorsqu'une décision de la Cour de cassation, après avoir accueilli une prise à partie formée contre l'auteur de l'acte, a condamné celui-ci à la réparation du préjudice ;

d) lorsque le dommage trouve son origine dans une infraction pénale dont l'auteur de l'acte a été déclaré coupable par une décision judiciaire passée en force de chose jugée ;

e) lorsque le dommage causé par un acte ne constituant pas un jugement contentieux trouve son origine dans un dol ou dans une faute lourde de l'auteur ;

f) lorsque le dommage causé par un jugement contentieux qui a été retiré, réformé, annulé ou rétracté par une décision passée en force de chose jugée en raison de la violation d'une norme juridique établie, trouve son origine dans un dol ou dans une faute lourde de l'auteur. (Variante : ... soit dans un dol de l'auteur, soit dans un manquement de celui-ci à une disposition de la Convention visée sub a) autre que l'article 5, qui, dans les circonstances de la cause, apparaît comme une faute lourde).

8. Pour l'application des alinéas e et f du §7, la faute lourde ne saurait être déduite du seul fait que l'auteur de l'acte a commis une erreur dans l'interprétation des normes de droit ou dans l'appréciation des faits et des preuves.

9. La réparation devrait être intégrale. Elle pourrait toutefois être réduite ou refusée si la victime avait par son propre comportement contribué au dommage.
10. L'action serait portée devant les juridictions judiciaires dans les formes prévues par le Code judiciaire et dirigée contre l'Etat belge en la personne du ministre de la Justice.
11. Diverses questions devraient être réglées : recevabilité, compétence, intervention de l'auteur de l'acte, déni de justice, action récursoire, action disciplinaire, cas des organes collégiaux...

C. Le régime de responsabilité en l'absence de manquement.

12. La personne qui a subi un dommage causé par un acte relatif à l'administration de la justice pris ou devant être considéré par tout homme raisonnable et prudent comme pris dans l'exercice d'une fonction judiciaire pourrait, même en l'absence de tout manquement de l'auteur de l'acte, prétendre à une indemnité de la part de l'Etat :
  - a) lorsque, ayant été détenue préventivement pendant plus de huit jours sans que cette détention ou son maintien ait été provoqué par son propre comportement, elle se trouve dans les cas suivants :
    - si elle a été mise hors cause directement ou indirectement par une décision judiciaire passée en force de chose jugée;
    - si après avoir bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu, elle justifie d'éléments de fait ou de droit démontrant son innocence;

- si elle a été arrêtée ou maintenue en détention après l'extinction de l'action publique par prescription;
  - si elle a bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu qui constate expressément que le fait qui a donné lieu à la détention préventive ne constitue pas une infraction;
- b) lorsque, ayant subi une peine ou tout autre préjudice en raison d'une condamnation pénale ou d'une décision d'internement en vertu de la loi de défense sociale, elle se trouve dans un des cas suivants :
- si cette condamnation ou cette décision a été ultérieurement annulée à la suite d'une demande en revision, parce qu'un fait nouveau ou nouvellement révélé prouve qu'il s'est produit une erreur judiciaire, à moins qu'il ne soit établi que la non révélation en temps utile du fait inconnu est imputable en tout ou en partie au condamné ou à l'interné;
  - si pour le même motif et sous la même réserve, la peine prononcée a été réduite;
  - si, pour le même motif et sous la même réserve, le Roi a, par mesure de grâce, remis ou réduit la peine prononcée
- c) lorsque, hors les cas de détention préventive inopérante et d'erreur judiciaire visés sub a et b, le dommage qu'elle a subi est exceptionnel, qu'il n'a pas été provoqué par son propre comportement, qu'il a été causé par un acte ne constituant pas un jugement contentieux ou par un jugement contentieux ayant été retiré, réformé, annulé ou rétracté par une décision passée en force de chose jugée et qu'il n'existe pas d'autre juridiction compétente.

13. Le montant de l'indemnité pourrait ne couvrir qu'une partie du dommage; il serait fixé en équité et en tenant compte de toutes les circonstances d'intérêt public et privé.
14. Les règles relatives à la procédure d'obtention de l'indemnité et aux recours s'inspireraient des dispositions de l'article 28 §§ 3 à 5 de la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante.

D. Règles communes aux deux régimes

15. En cas de décès des personnes se trouvant dans les conditions visées sub B ou C, les indemnités pourraient être accordées à leurs ayants-droit.
16. Serait créé à charge du budget du ministère de la Justice un fonds spécial d'aide aux victimes des dommages causés par certains actes relatifs à l'administration de la Justice, suivant les suggestions contenue dans les articles 6 et 7 de la proposition de loi de MM. Van Rompaey et Gijls.

★

★ ★

**NOTA OVER DE ESSENTIËLE ELEMENTEN  
VAN EEN REGELING BETREFFENDE DE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE STAAT  
VOOR BEPAALDE HANDELINGEN VAN RECHTSBEDELING  
VERRICHT IN DE UITOEFENING VAN EEN RECHTERLIJK AMBT.**

---

**A.        Toepassingsgebied.**

1.        Deze nota schetst de essentiële elementen van een regeling betreffende de aansprakelijkheid van de Staat voor de werking van de rechterlijke macht, m.a.w. de verplichting voor de Staat om de schade te vergoeden veroorzaakt door een aantal handelingen van rechtsbedeling die worden verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt of die door iedere redelijke en voorzichtige persoon worden geacht te zijn verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt.

2.        Onder “handeling” moet worden verstaan, iedere daad of nalatigheid die een rechtstreekse invloed kan hebben op de rechten, vrijheden of belangen van personen.

3.        In deze nota wordt als rechterlijk ambt beschouwd :

- a)        het ambt dat bestaat in het vellen van contentieuze vonnissen;
- b)        het ambt dat uitgeoefend wordt, hetzij door magistraten, hetzij op hun bevel, op hun verantwoordelijkheid, onder hun leiding of hun toezicht en bestaat in het meewerken aan de voorbereiding of de uitvoering van dergelijke vonnissen.

4. De volgende handelingen zouden onder de aansprakelijkheidsregels van het gemeen recht vallen en worden in deze nota buiten beschouwing gelaten :

- a) de vonnissen van oneigenlijke rechtspraak;
- b) de handelingen die betrekking hebben op de organisatie van de gerechtelijke diensten;
- c) de bestuurshandelingen van de administratieve overheden die bijdragen tot de rechtsbedeling, met uitzondering van de handelingen die op bevel, op verantwoordelijkheid, onder leiding of onder toezicht van magistraten worden verricht met het oog op de voorbereiding of de uitvoering van contentieuze vonnissen.

5. De voorgestelde regeling maakt een onderscheid tussen de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad en de schuldloze aansprakelijkheid.

**B. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad.**

6. Deze regeling heeft tot doel de schade te vergoeden die wordt veroorzaakt door de schuld van sommige overheden die zich ten opzichte van de schadelijder anders hebben gedragen dan wat men, volgens recht, redelijkerwijs van hen kon verwachten.

7. Hij die schade heeft geleden als gevolg van een handeling van rechtsbedeling die werd verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt - of die door iedere redelijke en voorzichtige persoon wordt geacht te zijn verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt - zou recht hebben op schadevergoeding van de Staat :

- a) indien hij van zijn vrijheid is beroofd in omstandigheden die strijdig zijn met artikel 5 van het Europees Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

- b) indien het Europees Hof voor de rechten van de mens of het Comité van Ministers van de Raad van Europa de handeling geheel of gedeeltelijk in strijd heeft verklaard met verplichtingen die voortvloeien uit het onder a) bedoelde Verdrag en indien, door het aanwenden van de andere interne rechtsmiddelen of wegens de aard van de schending, de schadelijke gevolgen van de handeling slechts ten dele kunnen worden uitgewist;
- c) indien het Hof van Cassatie, na inwilliging van het verhaal op de rechter tegen degene die de handeling heeft verricht, deze laatste heeft veroordeeld tot vergoeding van de schade;
- d) indien de schade werd veroorzaakt door een strafbaar feit en degene die de handeling heeft verricht, hieraan schuldig is verklaard bij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing;
- e) indien de schade veroorzaakt door een handeling die geen contentieus vonnis is, te wijten is aan bedrog of zware fout van degene die de handeling heeft verricht;
- f) indien de schade veroorzaakt door een contentieus vonnis dat bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing werd ingetrokken, teniet gedaan, vernietigd of herroepen wegens schending van een vaststaande rechtsregel, te wijten is aan bedrog of zware fout van degene die de handeling heeft verricht;

(Variant : .... te wijten is hetzij aan bedrog van degene die de handeling heeft verricht, hetzij aan het feit dat deze een andere bepaling dan artikel 5 van het onder a) bedoelde Verdrag niet heeft nageleefd, wat met inachtneming van de omstandigheden een zware fout blijkt te zijn).

8. Voor de toepassing van punt 7, e) en f), kan de zware fout niet enkel worden afgeleid uit het feit dat degene die de handeling heeft verricht, zich heeft vergist bij de interpretatie van de rechtsregels of bij de beoordeling van de feiten en de bewijzen.

9. De schade zou integraal vergoed moeten worden. De schadevergoeding kan echter verminderd of geweigerd worden indien het slachtoffer door zijn persoonlijke gedragingen tot de schade heeft bijgedragen.

10. De vordering zou, met inachtneming van de vormvoorschriften bepaald in het Gerechtelijk Wetboek, voor de rechtbanken moeten ingesteld tegen de Belgische Staat vertegenwoordigd in de persoon van de Minister van Justitie.

11. Verschillende problemen moeten nog worden geregeld : ontvankelijkheid, bevoegdheid, tussenkomst van degene die de handeling heeft verricht, rechtsweiger, regresvordering, tuchtmaatregel, collegiale organen.....

**C. Schuldloze aansprakelijkheid.**

12. Hij die schade heeft geleden als gevolg van een handeling van rechtsbedeling die werd verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt - of die door iedere redelijke en voorzichtige persoon wordt geacht te zijn verricht in de uitoefening van een rechterlijk ambt, zou, zelfs al treft degene die de handeling heeft verricht geen enkele schuld, aanspraak kunnen maken op een vergoeding van de Staat :

- a) wanneer hij in voorlopige hechtenis werd gehouden gedurende meer dan acht dagen, zonder dat deze hechtenis of de handhaving ervan te wijten is aan zijn persoonlijke gedragingen en hij zich in een van de volgende gevallen bevindt :
- indien hij bij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing rechtstreeks of onrechtstreeks buiten de zaak is gesteld;
  - indien hij, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling aantoon dat er in feite of in rechte gegevens zijn waaruit zijn onschuld blijkt;
  - indien hij aangehouden werd of in hechtenis gebleven is nadat de strafvordering was verjaard;
  - indien hij een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling heeft verkregen waarbij uitdrukkelijk is vastgesteld dat het feit dat tot de voorlopige hechtenis aanleiding heeft gegeven, geen misdrijf is;

- b) wanneer hij een straf heeft ondergaan of enige andere schade heeft geleden als gevolg van een strafrechtelijke veroordeling of van een beslissing tot internering op grond van de wet op het sociaal verweer en hij zich in een van de volgende gevallen bevindt :
- indien deze veroordeling of deze beslissing als gevolg van een aanvraag tot herziening naderhand werd vernietigd omdat op grond van een nieuw feit of een later aan het licht gekomen feit bewezen is dat er zich een rechtelijke dwaling heeft voorgedaan, tenzij vaststaat dat het nieuw feit niet tijdig aan het licht is gekomen, geheel of gedeeltelijk door toedoen van de veroordeelde of de geïnterneerde;
  - indien de uitgesproken straf, om dezelfde reden en onder hetzelfde voorbehoud, werd verminderd;
  - indien de Koning, om dezelfde reden en onder hetzelfde voorbehoud, de uitgesproken straf bij genademaatregel heeft kwijtgescholden of verminderd;
- c) wanneer hij, buiten de gevallen van onwerkzame voorlopige hechtenis en van rechterlijke dwaling bedoeld onder a) en b), buitengewone schade heeft geleden die niet te wijten is aan zijn persoonlijke gedragingen en die werd veroorzaakt door een handeling die geen contentieus vonnis is of door een contentieus vonnis dat bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing werd ingetrokken, teniet gedaan, vernietigd of herroepen en geen andere rechtbank bevoegd is.

13. Het is mogelijk dat het bedrag van de vergoeding slechts een gedeelte van de schade dekt; het zou worden vastgesteld naar billijkheid en met inachtneming van alle omstandigheden van openbaar en particulier belang.

14. Voor de procedureregels met betrekking tot de aanvraag van de vergoeding en de rechtsmiddelen zou worden uitgegaan van de bepalingen van artikel 28, §§ 3 tot 5, van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis.

**D) Regels die aan beide regelingen gemeen zijn.**

15. Bij overlijden van de personen die voldoen aan de voorwaarden bepaald onder B of C, zou de schadevergoeding aan hun rechtverkrijgende kunnen worden toegerekend.

16. Volgens de artikelen 6 en 7 van het wetsvoorstel van de heren Van Rompaey en Gijs zou ten laste van de begroting van het Ministerie van Justitie een bijzonder fonds worden ingesteld tot hulp aan de slachtoffers van schadegevallen veroorzaakt door bepaalde handelingen van rechtsbedeling.

---

279 - 1 (B.Z. 1988)

Werkstuk nr. 4

Justitie

- 1 -

279 - 1 (S.E. 1988)

Document de travail n° 4

Justice

## **BELGISCHE SENAAT**

**Zitting 1989 - 1990**

**12 juli 1990**

---

Voorstel van wet tot regeling van schadegevallen veroorzaakt door sommige niet-jurisdictionele handelingen.

---

**INLEIDENDE UITEENZETTING  
VAN DE H. MOUREAUX,  
RAPPORTEUR**

## **SENAT DE BELGIQUE**

**Session de 1989 - 1990**

**12 juillet 1990**

---

Proposition de loi réglant la réparation des dommages causés par certains actes non juridictionnels.

---

**EXPOSE INTRODUCTIF DE  
M. MOUREAUX,  
RAPPORTEUR**

La proposition de texte présentée par le groupe de travail traduit de la façon la plus claire possible une série d'options fondamentales.

1. Le groupe de travail estime que l'immunité qui couvre la plupart des actes judiciaires, juridictionnels ou para-judiciaires ne peut être maintenue. Le principe de l'indemnisation des dommages occasionnés par ces actes est désormais admis tant en droit positif (notamment en droit européen et belge - voir l'indemnisation de la détention inopérante) qu'en doctrine et même en jurisprudence. Le problème de la constitutionnalité de cette indemnisation est dépassé.
2. En l'absence de législation en la matière, une évolution jurisprudentielle anarchique est à craindre avec, par exemple, l'appréciation par des juridictions de rang inférieur de décisions de cours d'Appel ou même de la Cour de Cassation. Actuellement, aucune disposition légale n'interdit cette évolution.
3. Le groupe de travail croit donc qu'il faut :
  - a) Immuniser de façon claire dans la loi les jugements contentieux, c'est-à-dire les décisions où la contradiction du débat était organisée ou possible - à l'exclusion donc des jugements arrêts ou ordonnances unilatéraux.

- b) Soumettre à indemnisation potentielle tous les autres actes posés dans le cadre de l'administration judiciaire, par des magistrats ou sous leur responsabilité, que lesdits actes soient ou non de type juridictionnel.

Le texte retenu évite d'ailleurs de trancher la controverse doctrinale sur la nature exacte de l'acte juridictionnel (voir notamment Etude VELU, p. 86-87 sub n° 6) et évite que la jurisprudence ne puise dans cette controverse l'aliment d'une incertitude prolongée quant au champs d'application réel de la loi.

La formulation retenue couvre donc aussi les fautes résultant des actes des auxiliaires judiciaires et de ceux qui agissent sous l'autorité de la justice, par exemple, les officiers de police judiciaire.

4. Le groupe de travail estime que la loi ne peut être limitée à l'action judiciaire pénale, et qu'elle doit concerner l'ensemble de l'administration de la justice.
5. Le groupe de travail a retenu, après plusieurs hésitations, l'exigence d'un dommage "exceptionnel" pour donner ouverture à l'application de la loi.

6. Le groupe de travail devait trancher à propos d'une controverse : faut-il limiter la responsabilité à l'existence de certaines "fautes" telles que des fautes en rapport avec le droit international ou au contraire, retenir la notion de responsabilité "sans faute", une objectivation du constat (comme dans la détention inopérante) évitant de mettre le juge en cause, de "constater sa faute".

S'agissant des actes autres que les jugements contentieux, il a paru souhaitable au groupe de travail d'aller au-delà de la responsabilité "sans faute".

Il retient trois cas pour autant que la vérité judiciaire découle directement ou indirectement d'une décision judiciaire coulée en force de chose jugée :

- L'acte qui a causé le ~~dommage~~ dommage exceptionnel était "inapproprié" : c'est la responsabilité sans faute.
- Il était "fautif"; par exemple une perquisition a lieu sans mandat ou en dehors des heures légales.
- Il était contraire aux dispositions de la Convention de Sauvegarde : le Gouvernement tenait beaucoup à ce dernier point car il placerait la Belgique dans ce qu'on pourrait nommer "l'avancée juridique européenne". On notera

toutefois, sur ce dernier point, que la Convention de Sauvegarde prévoit dans ce cas l'indemnisation même pour les dommages résultant de "jugements contentieux". Ne peut-on craindre que le texte actuel ne soit en réalité en retard sur le droit européen ? Le rapporteur se permet de poser la question.

7. En matière pénale, il a été prévu que l'ordonnance ou l'arrêt de non-lieu autorise à demander une indemnité pour autant que le demandeur "démontre son innocence". Il va de soi que l'acquittement, lui, postule cette innocence, le cas visé au texte visant à éviter, par exemple, l'indemnisation en cas de prescription constatée par la Chambre du Conseil alors que la culpabilité n'est même pas contestée.
8. La procédure suivie est calquée sur celle relative à la détention inopérante.

La fusion des deux lois me paraît personnellement souhaitable.

S. MOUREAUX.

\*

\*

\*

In de nieuwe tekst voorgesteld door de werkgroep zijn een aantal fundamentele beginselen zo duidelijk mogelijk neergelegd :

1. De werkgroep is van oordeel dat de immuniteit van het merendeel van de rechterlijke, jurisdictionele of pararechterlijke handelingen niet gehandhaafd kan blijven. Zowel het positief recht (onder meer het Europese en het Belgische recht - cf. vergoeding in geval van onwerkzame voorlopige hechtenis) als de rechtsleer en zelfs de rechtspraak hebben het beginsel aanvaard dat schade veroorzaakt door een van die handelingen, vergoed moet worden. De vraag of die vergoeding wel grondwettig is, is achterhaald.
2. Bij het stilzwijgen van de teksten valt te vrezen voor anarchie in de rechtspraak, wat er bij voorbeeld toe zal leiden dat lagere rechtscolleges zich gaan uitspreken over beslissingen van de hoven van beroep of zelfs van het Hof van Cassatie. Op dit ogenblik staat geen enkele wetsbepaling die ontwikkeling in de weg.
3. De werkgroep is dus tot het volgende besluit gekomen:
  - a) De wet moet op een duidelijke manier immuniteit verlenen aan de contentieuze vonnissen, waarmee bedoeld worden de beslissingen in zaken die op tegenspraak gewezen zijn of konden worden - met uitzondering dus van eenzijdige vonnissen, arresten of beschikkingen;
  - b) Er moet voortaan een vergoeding toegekend kunnen worden voor alle overige handelingen, in het kader van de rechtsbedeling verricht door magistraten of onder hun verantwoordelijkheid, ongeacht of het om jurisdictionele of niet-jurisdictionele handelingen gaat.

De voorgestelde tekst spreekt zich overigens niet uit over de controverse in de rechtsleer over de ware aard van de jurisdictionele handeling (cf. onder meer Studie Velu, blz. 86-87, nr. 6) en wil voorkomen dat de rechtspraak die controverse aangrijpt om onzekerheid in stand te houden over de reële werkingssfeer van de wet.

De tekst is dus ook van toepassing op de fouten die zijn gemaakt door de gerechtelijke diensten en door hen die op gezag van het gerechtsapparaat optreden, bij voorbeeld officieren van gerechtelijke politie.

4. De werkgroep is van oordeel dat de wet niet beperkt mag blijven tot de rechtspleging in strafzaken, maar van toepassing moet zijn op de rechtsbedeling in haar geheel.
5. Na heel wat aarzelingen heeft de werkgroep aanvaard dat de wet enkel toepassing kan vinden wanneer de schade buitengewoon is.
6. De werkgroep heeft een twistpunt moeten oplossen : moet de aansprakelijkheid beperkt worden tot bepaalde gevallen van "schuld", bij voorbeeld volgens het internationaal recht, of moet er in tegendeel gedacht worden aan het begrip aansprakelijkheid "zonder schuld", d.w.z. het objectiveren van het feit (zoals bij onwerkzame voorlopige hechtenis) zodat de rechter buiten schot blijft en zijn schuld niet behoeft te worden vastgesteld.

Aangezien het om andere handelingen gaat dan contentieuze vonnissen, heeft de werkgroep het wenselijk geoordeeld verder te gaan dan de aansprakelijkheid "zonder schuld".

Zo heeft de werkgroep drie gevallen in aanmerking genomen, voor zover de feiten gerechtelijk zijn vastgesteld, wat rechtstreeks of zijdelings volgt uit een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing :

- De handeling die de buitengewone schade heeft veroorzaakt, was "ongeschikt": aansprakelijkheid zonder schuld.
- Er was wel schuld: bij voorbeeld een huiszoeking zonder bevel of buiten de wettelijke uren.
- De handeling was strijdig met het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens : voor de Regering was dat een zeer belangrijk punt omdat België op die manier tot de "juridische voorhoede in Europa" zou gaan behoren. In verband met dit laatste punt valt evenwel te noteren dat het Europees Verdrag in een vergoeding voorziet, zelfs voor schade die volgt uit "contentieuze vonnissen". Valt er dan niet te vrezen dat deze tekst eigenlijk achterblijft bij het Europees recht ? De rapporteur veroorlooft zich deze vraag te stellen.

7. De tekst bepaalt dat de eiser, in strafzaken, na een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling een vergoeding kan vorderen mits hij zijn onschuld bewijst. Het spreekt vanzelf dat vrijspraak die onschuld onderstelt. Met het geval waarover de tekst handelt, wil men bij voorbeeld voorkomen dat bij verjaring vastgesteld door de raadkamer, schadeloosstelling wordt toegekend al wordt de schuld niet eens betwist.
8. De procedure waarin deze tekst voorziet, is dezelfde als bij de onwerkzame voorlopige hechtenis.

Persoonlijk ben ik van mening dat de twee wetten samengevoegd moeten worden.

**S. MOUREAUX,**  
**Rapporteur.**